

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ คือ สหพันธรัฐมาเลเซีย กัมพูชาประชาธิปไตย สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) พื้นที่พรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้ เรียกว่า เขตแดนหรือชายแดน จังหวัดชายแดนของประเทศไทยที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้จะก่อให้เกิดการพัฒนา ทั้งทางด้านกายภาพ อุตสาหกรรม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีอำเภอเขมราฐ อำเภอน้ำยืน ติดต่อกับแขวงสาละวัน แขวงจำปาสัก เป็นระยะทางประมาณ 361 กิโลเมตร ติดต่อกับกัมพูชาประชาธิปไตย บริเวณอำเภอน้ำยืน ติดกับจังหวัดเขาพระวิหาร เป็นระยะทางประมาณ 67 กิโลเมตร โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวเขตกั้นจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และมีเทือกเขาพนมดงรักกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย

จังหวัดอุบลราชธานีมีเขตแดนติดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นจุดผ่านแดนถาวร 2 แห่ง คือ จุดผ่านแดนช่องเม็ก อำเภอสิรินธร และจุดผ่านแดนปากแซง อำเภอเขมราฐ และจุดผ่อนปรน 4 แห่ง คือ ที่บ้านด่านเก่า อำเภอโขงเจียม ที่ช่องตาอู อำเภอบุญทริกที่บ้านสองคน อำเภอโพธิ์ไทร และมีจุดผ่านแดนด้านกัมพูชาประชาธิปไตยเป็นจุดผ่อนปรน คือ ที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน การมีจุดผ่านแดนเหล่านี้ก่อให้เกิดกิจกรรมการค้าบริเวณชายแดนและการท่องเที่ยวในพื้นที่

การค้าชายแดนโดยเฉพาะชายแดนไทย – สปป.ลาว ที่บริเวณด่านช่องเม็กเป็นจุดผ่านแดนจุดเดียวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีถนนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยตรง ขณะที่จุดอื่นต้องข้ามแม่น้ำโขง ทำให้ด่านช่องเม็กมีความสำคัญเพิ่มขึ้นมีโอกาสเติบโตทางเศรษฐกิจสูง เนื่องจากมีโครงข่ายคมนาคมทางบกที่สามารถเชื่อมโยงต่อไปยังกัมพูชาประชาธิปไตยและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 217

(อุบลราชธานี - ชองเม็ก ซึ่งเชื่อมโยงไปยังเมืองปากเซของสปป.ลาวและเมืองสะเต็งตริงของ กัมพูชาประชาธิปไตย เข้าสู่โฮจิมินห์ซิตี้ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้โดยตรง) ด้าน ชองเม็กเป็นจุดผ่านแดนที่มีการนำเข้าสินค้าประเภทไม้ที่มีความสำคัญมาก เมื่อเทียบกับจุดผ่าน แดนในจังหวัดชายแดนอื่น ๆ การขนส่งสินค้าใช้เส้นทางรถยนต์ส่งสินค้าไปยังด่านพรมแดน ชองเม็ก อำเภอสิรินธร เพื่อขนส่งสินค้าต่อไปยังปากเซ แขวงจำปาศักดิ์ สปป.ลาว ซึ่งระยะทางชอง เม็ก - แขวงจำปาศักดิ์ ประมาณ 39 กิโลเมตร

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) เน้นการ กระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค กำหนดให้เมืองอุบลราชธานีเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญใน ภูมิภาค และมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนสาขาอุตสาหกรรม สาขาการท่องเที่ยว และระบบตลาด ในเมืองศูนย์กลางความเจริญ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ในส่วนของการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพ กำหนดให้เมืองอุบลราชธานีรองรับการปรับตัวสู่ เศรษฐกิจยุคใหม่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อเป็นประตูเชื่อมโยงกับ กลุ่มประเทศอินโดจีน เป็นจุดเติบโตใหม่ที่มีศักยภาพ ทำให้จังหวัดอุบลราชธานีมีความสำคัญใน ศูนย์กลางการค้าชายแดน

โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregional : GMS) เป็นความร่วมมือพัฒนาทางโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ และ สังคม ของกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชาประชาธิปไตย สหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ (ยู นาน) และโครงการพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจสามเหลี่ยมมรกต ได้แก่ ประเทศไทย สปป. ลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย จะมีเป้าหมายในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และ โครงสร้างพื้นฐาน

โครงการพัฒนาชองเม็ก เป็นการพัฒนาและส่งเสริมให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นประตูการค้าและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศกลุ่มอินโดจีน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนา โครงข่ายระบบคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกอีกด้วย ทั้งนี้เพราะด่าน ชองเม็กเป็นจุดผ่านพรมแดนไทยมีมูลค่าสินค้าผ่านเข้าออกหลายร้อยล้านบาทต่อปีและมีแนวโน้ม สูงขึ้นเรื่อยๆ โครงการนี้จะทำให้อำเภอสิรินธรเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดน เป็นตลาดที่สำคัญ ของกลุ่มประเทศอินโดจีน เป็นจุดเติบโตใหม่ที่มีศักยภาพซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาภูมิภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

ดังนั้น การศึกษาบทบาทและอิทธิพลของการค้าชายแดนบริเวณด่านช่องเม็กจะมีผลต่อการพัฒนาภูมิภาค การศึกษาถึงกิจกรรมการค้าชายแดน ทำให้ทราบปัญหาและศักยภาพ ความเชื่อมโยงของโครงข่ายการขนส่งสินค้า บริเวณด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี และสามารถเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนด่านช่องเม็ก ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนา ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) ศึกษาสภาพการพัฒนา ปัญหา และบทบาท ทางกายภาพ เศรษฐกิจ และ สังคม ในบริเวณด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี และเขตอิทธิพลการค้า
- 2) ศึกษาศักยภาพของความเชื่อมโยงของโครงข่ายการขนส่งสินค้า
- 3) ศึกษาผลของการไหลเวียนของสินค้าที่มีต่อการพัฒนาภูมิภาค
- 4) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน ด่านช่องเม็ก และการพัฒนา ภูมิภาค

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตเนื้อหา

ในการศึกษาอิทธิพลการค้าชายแดนที่มีต่อการพัฒนาภูมิภาค : กรณีศึกษาด่าน ช่องเม็กจังหวัดอุบลราชธานี ได้ทำการศึกษาถึงภาพรวมของการค้าชายแดนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือและจังหวัดอุบลราชธานี โดยพิจารณาถึงโครงข่ายการขนส่งสินค้าและ ผลกระทบอันเนื่องมาจากการค้าชายแดน โดยศึกษาถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการค้าชายแดน ด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี

1.3.2 ขอบเขตพื้นที่

จังหวัดอุบลราชธานี

1.4 ขั้นตอนการศึกษา

- 1) กำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์
- 2) รวบรวมข้อมูล โดยศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
สำรวจและออกแบบสอบถาม
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลรายสาขา คือ ด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม โดยเก็บ
รวบรวมข้อมูลทั้งในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ
  - ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ โดยใช้
การออกแบบสอบถาม
  - ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการค้นคว้า รวบรวมข้อมูล สถิติ จาก
แหล่งข้อมูลต่าง ๆ
- 4) วิเคราะห์ปัญหา หาศักยภาพ คาดคะเนแนวโน้มการเติบโต
- 5) ทราบบทบาทและอิทธิพลการค้าชายแดน
- 6) เสนอแนวทางในการพัฒนาในอนาคต

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

อิทธิพลการค้าชายแดน หมายถึง ผลที่เกิดจากการนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่าน
ด่านช่องเม็กที่มีต่อจังหวัดอุบลราชธานี

การพัฒนาภูมิภาค หมายถึง การพัฒนาในจังหวัดอุบลราชธานีอันเนื่องมาจาก
จากการค้าชายแดนด่านช่องเม็ก

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบถึงบทบาทและสภาพการพัฒนาทางกายภาพ เศรษฐกิจ และ
สังคม ในบริเวณด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี และเขตอิทธิพลการค้า
- 2) ทำให้ทราบถึงความเชื่อมโยงของโครงข่ายการขนส่งสินค้า

พื้นที่อื่นได้

- 3) ทำให้ทราบถึงผลของการไหลเวียนสินค้าที่มีต่อการพัฒนาภูมิภาค
- 4) สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้เพื่อวางแผนพัฒนาการค้าชายแดนใน